

DEUİFD Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı / 2021, ss. 699-713.

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'NİN VELÂYETNAMESİ'NDE YARDIMLAŞMA DEĞERİ VE EĞİTİM ORTAMINDA KULLANILABİLİRLİĞİ*

Birgül KÜÇÜK TURGUT**

Figen CEVGER***

ÖZ

Sosyal bir varlık olan insanın hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için belirli ilkelere uyması gerekir. Bu ilkelerin en önemlilerinden biri de insanların davranışına yön veren değerlerdir. Değerlerin eğitim yoluyla nasıl kazandırılacağı önemli bir husustur. Yeni nesillere değer kazandırmada önemli kişilerin de ciddi bir kaynak olduğuna yapılan vurguya dayanarak ele alınan bu çalışmada, Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Velâyetnamesi'nde yardımlaşma değerinin nasıl ele alındığı ve bunun eğitim ortamında kullanılabilirliği tartışılmıştır. Bu amaçla yardımlaşma değerine ilişkin ifadeler tespit edilmiş, incelenmiştir. Nitel araştırma modelinde olan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın veri toplama aracını Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi tarafından 2010 yılında basılan Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi adlı eser ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınlamış olduğu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Tarih, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ve Sosyal Bilgiler dersleri öğretim programlarında uygun olan ünite, tema, konu ve kazanımlarda kullanılabileceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Veli, Velâyetname, yardımlaşma, eğitim

---

* Yazar; çalışmanın hazırlanması esnasında bilimsel ve etik ilkelere uyulduğunu ve yararlanılan tüm kaynakların kaynakçada belirtildiğini, çalışmanın maddi açıdan fonlanmadığını, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

** Arş. Gör. Dr. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, birgulkucuk@atauni.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9273-501X>

*** Dr. Sosyal Bilgiler Eğitimi, Amasya, figengedik2583@gmail.com

Makalenin Hakemlere Gönderiliş Tarihi : 06/12/2021

Makalenin Hakemlerden Geliş Tarihi : 10/12/2021

THE VALUE OF COOPERATION IN THE VEAYETNAME HACI
BEKTAŞ VELİ AND ITS PRACTICALITY IN EDUCATIONAL
ENVIRONMENT

ABSTRACT

As a social being, a person must comply with certain principles in order to continue his life in a healthy way. One of the most important of these principles is values that guide people's behavior. How values will be through education is an important issue. In this study, which is based on the emphasis on the importance of important people in adding value to new generations, it is discussed how the value of cooperation is handled in the Velâyetname of Hünkar Hacı Bektaş Veli and its usability in the educational environment. For this purpose, expressions related to the value of cooperation were determined and examined. In this research, which is in the qualitative research model, data were collected by document analysis method. The data collection tool of the research was Hünkar Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi published in 2010 by Turkish Culture and Hacı Bektaş Veli Research Center and Religious Culture and Moral Knowledge, Social Studies, History, Turkish and Turkish Language and Literature published by the Ministry of National Education in 2018. Education Programs. As a result of the research, it has been determined that Religious Culture and Moral Knowledge, Turkish, Turkish Language and Literature and Social Studies courses can be used in appropriate units, themes, subjects and acquisitions.

Keywords: Hacı Bektash Veli, Velayetname, solidarity, education

1. GİRİŞ

Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanan¹ değerler; “kişinin kendi davranışlarını, içerisinde bulunduğu toplumun ve bireylerin yararına düzenleyebilmesini, iyi ve doğru olana ulaşması için düşüncelerini ve davranışlarını kontrol edebilmesini sağlayan vicdani ölçütler”² olarak tanımlanabilir. Değer, tek bir inançtan değil, organize

---

¹ MEB, *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara, (2018), 4

² Betül Kapkın - Zekeriya Çalışkan - Mehmet Sağlam, “Türkiye’de 1999-2017 Yılları Arasında Değerler Eğitimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi” *Değerler Eğitimi Dergisi* 16/35 (2018), 185

olmuş birçok inançtan oluşur. Örneğin; bir insana yardım etmenin iyi bir şey olduğunu düşünürüz. Bu düşüncemizi oluşturan birden fazla inanç vardır. Bu inançlar, insanın değerli olduğu, yardımseverliğin barışı sağlayacağı, iyilik yapmanın vicdani huzur sağlayacağı, yaratıcının yardım edenleri sevdiği şeklindeki inançlardır. Bu inançlar insanların birbirleriyle olan ilişkileri sonucunda kazandıkları deneyimlerden oluşmuştur.³

Değer, insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliktir. İnsandan tabiata giden her şey değerden geçer ve yine değer süzgecinden geçerek insana geri döner.⁴ Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerler, hayatın akışında ve karşılaşılan sorunlarla başa çıkmada bireylerin eyleme geçmesini sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir.⁵ Çünkü bireyler sahip olduğu değerlerin ahlaki yaşantılarına olumlu yansımaları sonucunda kendisi ve çevresiyle barışık ve uyum içinde olurlar. Bu değerlerden bir tanesi de araştırmamıza konu olan yardımlaşma değeridir.

İnsanların birbirlerine muhtaç olarak yaratılmış olmaları onların yardımlaşmaları zorunluluğunu doğurmuştur.⁶ İnsanın sosyal bir varlık olması, tek başına yaşayamaması ve toplumdaki iş bölümü, onu diğer insanlarla yardımlaşmaya itmektedir. İlk insandan beri insanlar toplu yaşamak ve yardımlaşmak gereği duymuşlardır.⁷ İnsan, sadece kendisi hakkında değil, diğer insanlar hakkında da birtakım duygularla yüküldür.

³ Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar, Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme*. (İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 2010), 28.

⁴ Necmettin Tozlu, *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler* (Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No:7, 1992), 52.

⁵ MEB, *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, 4

⁶ Hamdi Kızıler - İlyas Canikli, *Değerler Eğitimi*. (Karabük: Deneme Yayınları, 2018), 193

⁷ Mehmet Özgül, *İlâhi Kitaplarda Yardımlaşma ve Dayanışma*. (İstanbul: Çıra Yayınları, 2006), 26

Bireyler kendi menfaatine yönelik bir yaşam sürdüğü gibi, başkasına da yardım etme eğilimi içerisindedir.⁸

Yardım etme davranışı “toplum yanlısı veya başkasının yararını gözetken davranış” olarak ifade edilen prososyal davranış grubuna girer. Prososyal davranış; karşılıklı veya karşılıksız olarak başkası yararına hareket etmenin ve iyilikseverliğin bütün formlarını kapsar. Yardım etme davranışı, farklı özellikleri ve farklı boyutları olan bir davranıştır. Yardım etmenin çok boyutlu yapısı içerisinde, iki eşit taraf arasındaki yardımlaşmayı içeren “dayanışma” ve “işbirliği” ve “diğergam davranış” olarak nitelendirilebilecek karşılıksız yardım etme eylemi de yer almaktadır.⁹

Toplumdaki üyelerin bağlılığının ve dayanışmasının sonucu olarak ortaya çıkan ve toplumu bir arada tutan yardımlaşma değeri, içerisinde iyilik, cömertlik, dayanışma, fedakârlık, merhamet, sosyal sorumluluk, paylaşmak ve gönüllülük gibi özellikleri bulundurur. Zor durumda olanlara yardım etmek toplumun her üyesinin sahip olması gereken bir değerdir.¹⁰

Bir toplumun devamlılığını sağlayabilmesi, bu toplum içindeki dayanışmaya; dolayısıyla bireylerin yardımlaşma değerini sergileyerek bunu davranışa dönüştürmelerine bağlıdır. Bu değeri yalnızca maddi ölçütler olarak algılamamak gerekir. Bazen olumsuz bir duyguyu paylaşmak, bir sorunu veya sıkıntıyı dinlemek ve umut vermek de yardımlaşma duygusunun ifadesidir.¹¹

⁸ Abdulmuttalip Baycar, “Dini ve Sosyolojik Boyutlarıyla Dayanışma-Yardımlaşma Olgusu” *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/39 (Haziran 2019), 201

⁹ Muhammed Demir, *Dindarlık-Yardımsızlık İlişkisi (Malatya Örneği)*. (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 2, 3, 8

¹⁰ Enver Aydın Kolukısa, - Halil Tokcan – Bülent Akbaba, *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. (Ankara: A Yayınları, 2007), 213

¹¹ Küçük-Turgut, B. “*Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk, Yardımsızlık, Hak Ve Özgürlüklere Saygı Değerlerinin Kazanımında İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkisi*”. (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018).

Ahlaki yönden sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi toplumda yüksek ahlaki değerlere ulaşılmasını sağlar.¹² Bundan dolayı, eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Eğitim sisteminin asli görevi temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir.¹³ Aktepe ve Tahiroğlu; öğretim programlarında değerlere yer verilmesine karşın bu değerlerin nasıl ve hangi tür etkinliklerle öğrencilere kazandırılması gerektiğine ilişkin açıklamaların yetersizlikler taşıdığına dikkat çekmektedir. Değerlerin öğrencilere kazandırılmasında telkin yoluyla değer öğretimi, ahlaki muhakeme, değeri açıklama, değer analizi ve gözlem yoluyla değer kazandırma yaklaşımlarından söz edilmektedir.¹⁴ Yeni nesillere değer kazandırmada önemli kişilerin de ciddi bir kaynak olduğu vurgulanmaktadır.¹⁵ Bu noktada bir velinin hayatı, veliliği, kerametleri ve tasavvufî faaliyetlerinden bahseden menâkıp-nâme türündeki eserler olan velâyetnameler işe koşulabilir.¹⁶ Velâyetnameler, özellikle veli kabul edilen kişilerin hayatlarını, hikmetli sözlerini ve kerametlerini içeren doğaüstü olayları anlatan eserlerdir. Bu eserler, sözlü gelenek içerisinde doğup, oluşumunu tamamladıktan sonra yazılı eserlere dönüştürülmüştür.¹⁷ Velâyetnamelere konu olan veliler, bir tarikatın kurucusu olabildiği gibi o

¹² Emine Kolaç, "Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* (2010), 204-205

¹³ MEB, *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, 4

¹⁴ Vedat Aktepe – Mustafa Tahiroğlu, "Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Etkinlik Örnekleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* (JASSS), 42 (2016), 361-384.

¹⁵ İsmail H. Demircioğlu – Muhammet A. Tokdemir, M. A. "Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16/1 (2008), 80

¹⁶ Fitnat Gürgil - Bahadır Kılcan - Gökçe Kılıçoğlu - Fatma Süreyya Kurtoğlu "Hünkar Hacı Bektaş Velî Velâyetname'nin Kök Değerler Açısından İncelenmesi" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8/1, (2019), 449

¹⁷ Kardeş Sedat, "Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnamesi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12/65, (2019), 105.

tarikâtı geliştiren ve yaygınlaştıran bir isim veya tarikâtın velilik mertebesine erişmiş önemli isimlerinden biri de olabilir.¹⁸ Er ve řahin¹⁹ toplum tarafından kabul görmüş, Türk büyüklerinin hayat hikâyelerinin öğretim aracı olarak kullanılmasının dersin; içerik olarak zenginleşmesi ve amaçlarına ulaşması noktasında büyük bir önem teşkil ettiğini dile getirmektedir. Türk menkıbe geleneği içerisinde müstesna bir yeri olan eserlerden biri de tarihî bir şahsiyet olan Hacı Bektaş Veli'nin kimliği ve yaşantısı hakkında kapsamlı bilgi veren ve Anadolu halkının Yesevilik çizgisindeki Bektaşiliği nasıl anladıkları hakkında çeşitli veriler sunan müstesna bir eser olan Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Velâyetnamesi'dir.²⁰

Alanyazında velâyetname ve değerler ilişkisini konu edinen Gürgil, Kılcan, Kılıçoğlu, Kurtođlu²¹ tarafından yapılan Hünkâr Hacı Bektaş Velî Velâyetnamesi'nin Kök Değerler Açısından İncelenmesi ve Kurtođlu²² tarafından yapılan Kök Değerler Açısından Hacı Bektaş Veli'nin Eserleri adlı çalışmalar bulunmaktadır. Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Velâyetnamesi'nde yardımlaşma değerleri ve eğitim ortamında kullanılabilirliğinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Velâyetnamesi'nde yardımlaşma değerlerinin nasıl ele alındığını ve buradaki menkıbelerin eğitim ortamında kullanılıp kullanılmayacağını incelemektir.

¹⁸ Kardaş Sedat, "Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnamesi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", 105-106

¹⁹ Harun Er – Muhammet şahin "Sosyal Bilgiler Dersinde "Biyografi" Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10/1, (2012), 77

²⁰ Hamiye Duran, "Velâyetname'ye Göre Hacı Bektaş Veli" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 55 (2010), 130 - Nesibe Yıldızhan, *Hacı Bektaş Veli'nin Velâyetnamesindeki Doğa Sembolleri Üzerine Bir İnceleme* (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 5

²¹ Gürgil vd., Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi'nin Kök Değerler Açısından İncelenmesi

²² Fatma Süreyya Kurtoğlu "Kök Değerler Açısından Hacı Bektaş Veli'nin Eserleri" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 89 (Bahar 2019)

2. YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma modelinde tasarlanmış olup, veriler doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman analizi yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir. Doküman analizi, hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek veya değerlendirmek için sistematik bir işlemdir.²³ Doküman analizi; araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan ve tek başına da veri toplama aracı olarak kullanılabilen bir veri toplama tekniği olarak da görülmekte ve tanımlanmaktadır.²⁴

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Duran ve Gümüşoğlu²⁵ tarafından yayına hazırlanan “*Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi*” ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınlamış olduğu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Tarih, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi'nin eğitim ortamında kullanılabilirliğini belirlemek ve çıkarımlarda bulunabilmek amacı ile öncelikle ilgili eser incelenmiş, yardımlaşma değerinin nasıl ele alındığı tespit edilmiş, bu ifadelerin Velâyetname'de geçme sıklığı ile bunlara ait sayfa numaraları belirlenmiştir. Betimsel analiz sonucunda ulaşılan sonuçlar neticesinde Velâyetnameye ait kısımlardan aynen alıntılar yapılmıştır. Yardımlaşma değeri ile ilgili ifadeler, bunlarla ilgili frekanslar ve bu ifadelerin hangi sayfalarda yer aldığına yönelik tablo aşağıda sunulmuştur.

---

²³ Glen A. Bowen, “Document Analysis As A Qualitative Research Method”. *Qualitative Research Journal*, 9/2, (2009), 27

²⁴ Yıldırım, Ali - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı). (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 189

²⁵ Hamiye Duran - Dursun Gümüşoğlu, *Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi* (Ankara: Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, (2010)

Tablo 1. Velâyetname’de Geçen Yardımlaşma Değeri, Frekans ve Sayfa Numaraları

Yardımlaşma değeri	Frekans	Sayfa numarası
Manevi anlamda yardım	14	125, 155, 157, 241-243, 247, 261- 265, 275, 517-525, 535, 557, 611-617, 643-649-651, 691, 911
Maddi anlamda yardım	18	65, 71, 125, 133, 155, 163, 247, 261-265, 275, 295, 299-301, 535, 557, 673, 679-683, 735, 791, 911

Tablo 1. incelendiğinde Velâyetname’de yardımlaşma değerinin manevi anlamda yardım ve maddi anlamda yardım şeklinde yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bu alanlarla ilgili iki alıntıya yer verilmiştir.

Manevi anlamda yardım

“*Hazret-i Hümkâr oradan çıkıp Açıksaray adındaki köye geldi. Yolda bir kadın gördü. “Dervişlere verecek hiç yiyeceğin var mı? Eğer varsa getirir misin ?” O da, dur ne varsa getireyim” dedi. Eve gitti kaynanasına “Ana bir derviş geldi, Allah rızası için yiyecek istiyor. Gerçi yağımız az kalmıştır ama Allah verir. O dervişe biraz ekmek, biraz yağ verelim” dedi. Bir ekmeğin içine biraz yağ koyup Hümkâr’a verdi. Hümkâr çok memnun oldu “Artsın eksilmesin” diyerek hayır dua etti. Kadın evine döndüğünde küpün içinin ağzına kadar yağ ile dolu olduğunu gördü.”²⁶*

*“Bir süre sonra tekrar inkâr ettiler
Bazı mümkirler tekrar inkâr ettiler*

*Hacı Bektaş kâfirin buyunu anladı
Kâfirlerin suyunu bu kez gizledi*

*Çaylar kurudu hiç suyu kalmadı
Kazdıkları kuyulardan da su çıkmadı*

²⁶ Duran - Gümüšoğlu, *Hümkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi*, 247

*Halkın susuzluktan kırıldığını görünce
Tekrar kâfirler Hacı Bektaş'a geldiler*

*Dediler ki kibirli olmaktan vazgeçelim
Tövbe edip iman edelim*

*Gerçi pekçok günah işledik
Lakin yine bizi affet ey padişah*

*Böyle deyip parmaklarını kaldırdılar
Hakk'a tekrar iman ettiler*

*İnkâr edenlerin karşısında ağladılar
Tekrar kâfirlerin suçunu bağışladı*

*İnkâr etmemek en büyük zenginliktir dedi
Haram olan herşeyi helal saydınız*

*Dışınız ak ama içiniz kara
Suçunuz yok ama yine de bağışlayacağım*

*Hacı Bektaş Hünkâr böyle dedi
Su için sayısız dualar etti*

*Kuyular doldu, çeşmeler aktı
Dereler taşı her taraf su altında kaldı"²⁷*

Maddi anlamda yardım

“Bir an bile ibadetten, Allah'ın huzurunda olmaktan geri kalmazdı. Oldukça dünya hırslından uzak, Allah'a yakın bir kimseydi. Dünyalık toplamaktan uzak bir kişiydi. Kendi kazancını yer, yedirirdi. Müslümanların

---

²⁷ Duran - Gümüšoğlu, Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi, 155

sadakalarından, kurbanlarından ve çeraktan ne gelirse mutfakta pişirir, fakirlere, gelen ve gidenlere yedirir, içirirdi.”²⁸

*“Yedi yıl bağı halde çektim
Başımız kelleşti ve kan aktı*

*Kâfir bir mağaranın içine hapsetti
Demir parmaklık arkasında nefes alıp verdim*

*Gözyaşı döküp ağlardım
Rabat olmadığımдан bayal görürdüm*

*Yedi yıl boyunca tutsak olunca
Hızır yüzlü bu genç geldi*

*Bağlarımı çözüp bana yardım etti
O anda vücudum sıbhat buldu”²⁹*

MEB’in 2018 yılında güncellediği öğretim programları incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri kök değerler olarak belirlenmiş; bu değerlerin, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacağı ifade edilmiştir.³⁰

²⁸ Duran - Gümüšoğlu, *Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi*, 163

²⁹ Duran - Gümüšoğlu, *Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi*, 125

³⁰ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. (Ankara, 2018), 2 – MEB (2018). MEB, *Tarih Dersi Öğretim Programı (9, 10 ve 11. Sınıflar)* (Ankara, 2018), 5 - MEB, *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, (Ankara, 2018), 4- MEB, *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)*. (Ankara, 2018), 5- MEB, *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)* (Ankara, 2018), 4

Bu programlar detaylı incelendiğinde araştırmamıza konu olan yardımlaşma değerinin ve bu bağlamda Velâyetname'de geçen yardımlaşma değeri ile ilgili menkıbelerin birçok dersin içeriğinde kullanılabileceği görülmektedir. Bunları konu ve kazanım bağlamında örneklendirecek olursak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde;

7.3.1. numaralı “Güzel ahlaki tutum ve davranışları örneklerle açıklar.” kazanımında; “adalet”, “dostluk”, “dürüstlük”, “öz denetim”, “sabır”, “saygı”, “sevgi”, “sorumluluk”, “vatanseverlik” ve “yardımseverlik” değerleri, ilişkili oldukları tutum ve davranışlarla birlikte ele alınır ifadesine dayanarak velâyetnamedeki yardımlaşma ile ilgili menkıbelerin kullanılabileceği söylenebilir.³¹

“Zekât ve Sadaka” ünitesinde, “İslam'ın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem”, “Zekât ve Sadaka İbadeti”, “Zekât ve Sadakanın Bireysel ve Toplumsal Faydaları”, “konuları yer almaktadır. Ünitenin işlenişi açıklanırken konuların, günlük hayattan ve öğrencilerin somut deneyimlerinden örneklerle işleneceğinden, ayrıca öğrenci düzeyine uygun edebî metinlerden yararlanılacağından bahsedilir. Bu konuların öğretiminde de yardımlaşma ile ilgili menkıbeler kullanılabilir.³²

Tarih dersi öğretim programı incelendiğinde;

10.1.6. numaralı “Moğol İstilasası'nın Anadolu'da meydana getirdiği siyasi ve sosyal değişimi analiz eder” kazanımının ç maddesinde Anadolu'daki sosyal huzurun bozulması karşısında düzeni yeniden sağlanmasına yönelik gayretleri bulunan başlıca isimler (Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre) üzerinde durulur ifadesi yer almaktadır. Bu noktadan hareketle de yardımlaşma değeri ile ilgili menkıbelerin kullanımının uygun olduğu söylenebilir.³³

Ayrıca ders kitabı yazılırken dikkat edilecek hususlar kısmında ders kitabında geçmişe dair belgelerin yanı sıra resim, şiir, roman, biyografi, hikâye, mit, efsane ve özlü sözlere yer verilmesi gerektiğinden ve ünitelerle ilişkili görsellere, okuma parçalarına, bilimsel metinlere, etkinliklere ve özlü sözlere yer verilirken millî, manevi ve evrensel

³¹ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, 33

³² MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, 37

³³ MEB, *Tarih Dersi Öğretim Programı*, 30

değerlerin göz önünde bulundurulması gerektiğinden bahsedilmektedir. Evrensel bir değer olan yardımlaşma değerinin işlendiği Velâyetname'deki menkıbeler hikâye olarak sunulabilir ve bu değerın örtük olarak kazandırılması sağlanabilir³⁴.

Türkçe dersi Öğretim Programı incelendiğinde; Temalar ve Konu Önerileri kısmında; “Erdemler” temasında dayanışma, iyilikseverlik, paylaşma ve yardımlaşma değerlerine; “Birey Ve Toplum” temasında, dayanışma değerine; “Millî Kültürümüz” temasında tarihî şahsiyetler konularına; “Vatandaşlık” temasında paylaşma kavramına yer verildiği görülmektedir³⁵. Bu derste özellikle işlenen metinlerde Velâyetname'deki saygı değeri ile ilgili menkıbelerin, öğrencilerin seviyelerine uyarlanarak ders kitaplarında yer alabileceği düşünülebilir.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı incelendiğinde Hikâye Ünitesi'nde³⁶ Velâyetname'deki menkıbelere de yer verilebilir. Araştırmaya konu olan yardımlaşma değeri örtük olarak öğrencilere aktarılabilir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde belirlenen kök değerlerin yanı sıra doğrudan kazandırılacak değerler listesinde dayanışma ve yardımseverlik değerlerinin yerlerini aldığı görülmektedir. 5. sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ile ” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında dayanışma; 6. sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanında dayanışma ve yardımseverlik 7. sınıf “Üretim, Dağıtım, Tüketim” Öğrenme alanında dayanışma değeri doğrudan kazandırılacak değerlerdendir.³⁷ Bu öğrenme alanlarında uygun konularda Velâyetname'deki menkıbelerin kullanılabilceği söylenebilir.

4. SONUÇ

Araştırmaya konu olan Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi'nde, yardımlaşma değerinin maddi ve manevi öğeleri içerdiği görülmüştür. Bu eserdeki menkıbelerin bu değerın açık veya

³⁴ MEB, *Tarih Dersi Öğretim Programı*, 19

³⁵ MEB, *Türkçe Dersi Öğretim Programı*, 16-17

³⁶ MEB, *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı*, 31

³⁷ MEB, *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, 9, 17-18, 20, 24

örtük olarak aktarılabilmesi için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Tarih, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ve Sosyal Bilgiler dersleri öğretim programlarında uygun olan ünite, tema, konu ve kazanımlarda kullanılabilceği sonucuna varılmıştır. Velâyetname'de geçen menkıbelerin öğrencilere sunulmasının bu değerlerin eğitimini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Velâyetnamesi'nde yardımlaşma değerinin nasıl ele alındığı ve burada geçen menkıbelerin eğitim ortamında kullanılıp kullanılmayacağı incelenmiş, bu amaçla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ve Sosyal Bilgiler dersleri öğretim programlarına bakılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda öğretim programlarında yer alan başka değerlerin kazandırılmasında menkıbelerin kullanılıp kullanılmayacağı araştırılabilir. Yardımlaşma değerinin aktarımında menkıbelerin etkisini inceleyen deneysel çalışmalar da yapılabilir. Öğrencilerin kazandığı yardımlaşma değerini günlük yaşama aktarabilme durumları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, Vedat-Tahiroğlu, Mustafa. “Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Etkinlik Örnekleri” *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 42 (2016), 361-384.
- Baycar, Abdulmuttalip. “Dini ve Sosyolojik Boyutlarıyla Dayanışma-Yardımlaşma Olgusu” *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/39 (Haziran 2019), 199-225
- Bowen, Glen A. Document. “Analysis As A Qualitative Research Method” *Qualitative Research Journal*, 9/2 (2009), 27-40.
- Demir, Muhammed. *Dindarlık-Yardımsellik İlişkisi (Malatya örneği)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Demircioğlu, İsmail H.-Tokdemir, Muhammed A. “Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16/15 (2008), 69-88.
- Er, Harun-Şahin, Muhammed. “Sosyal Bilgiler Dersinde “Biyografi” Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10/1 (2012), 75-96.
- Güngör, Erol. *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar, Ablak Psikolojisi, Ablaki Değerler ve Ablaki Gelişme*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 2010.
- Kapkın, Betül - Çalışkan, Zekeriya - Sağlam, Mehmet. “Türkiye’de 1999-2017 Yılları Arasında Değerler Eğitimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi” *Değerler Eğitimi Dergisi* 16/35, (2018), 185-209.
- Kardaş Sedat, “Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetname Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12/65 (2019), 105-112.
- Kızılar Hasan.-Canikli İlyas. *Değerler Eğitimi*. Karabük: Deneme Yayınları, 2018.
- Kolaç, Emine, Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55 (2010), 193-208.

- Kolukısa, Enver Aydın -Tokcan, Halil-Akbaba, Bülent. *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: A Yayınları, 2007.
- Küçük-Turgut, Birgül, *Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk, Yardımseverlik, Hak ve Özgürlüklere Saygı Değerlerinin Kazanımında İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- MEB. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara, 2018.
- MEB. *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara, 2018
- MEB. *Tarih Öğretim Programı (9, 10 ve 11 Sınıflar)*. Ankara, 2018.
- MEB. *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)*. Ankara, 2018.
- Özgül, Mehmet. *İlâhi Kitaplarda Yardımlaşma ve Dayanışma*. İstanbul: Çıra Yayınları, 2006.
- Tozlu, Necmettin, *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No:7, 1992.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016
- Yıldızhan, Nesibe. *Hacı Bektaş Veli'nin Velayetnamesindeki Doğa Sembolleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018